

Asia

EU, Tutkimus, Komission tiedonanto uudesta eurooppalaisesta tutkimusalueesta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 30. syyskuuta 2020 tiedonannon uudesta eurooppalaisesta tutkimusalueesta.

Neuvoston on hyväksynyt joulukuussa 2020 päätelmät eurooppalaisen tutkimusalueen tulevaisuudesta, jotka myös toimivat vastauksena komission tiedonantoon. Neuvoston päätelmissä todetaan tutkimusalueen uudet yleistavoitteet ja toiminnan painopisteet sekä sovitaan seuraavista askelista.

Vuoden 2021 aikana on tarkoitus hyväksyä eurooppalaista tutkimusalueen toimintasuunnitelma sekä sopia sen hallinnoinnin uudistamisesta.

Suomen kanta

Suomi katsoo, että eurooppalaista tutkimusaluetta tulee kehittää siten, että se vahvistaa kestävästä kasvusta, työllisyyttä ja yhteiskunnallista kehitystä. Suomi pitää tärkeänä, että Eurooppaan luodaan toimivat ja avoimet tutkimuksen ja innovaatioiden sisämarkkinat eurooppalaisen tutkimusalueen tavoitteen mukaisesti. Suomi myös tukee synergioiden vahvistamista eri politiikkasektoreiden ja erityisesti koulutus- ja teollisuuspolitiikan kanssa.

Suomi tukee eurooppalaisen tutkimusalueen uudistamista. Suomi pitää komission ehdottamia eurooppalaisen tutkimusalueen vahvistamisen painopisteitä oikeasuuntaisina. Toiminnan keskeisenä painotuksena tulee olla tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus. Euroopan kilpailukykyyn kannalta on tärkeää, että Eurooppa olisi houkutteleva paikka tutkimus- ja innovaatiotoiminnalle siten, että se tarjoaa hyvät toimintaedellytykset sekä julkisille että yksityisille toimijoille.

Tiedon, osaamisen ja tutkijoiden liikkuvuutta tulee kehittää ja tukea niin EU-tason kuin kansallisen tason toimin. Tutkimuksen avoimuuden kehittämistä tulee myös jatkaa, sillä edistetään tutkimuksen laatua, luotettavuutta ja vaikuttavuutta sekä tutkijanuran houkuttelevuutta. Eurooppalaista tutkimusinfrastruktuuriyhteistyötä (ml. teknologiainfrastruktuurit) on tärkeä jatkaa.

Kansainvälistä tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä on tärkeää toteuttaa sekä kahdenvälisiin että monenkeskisiin sopimuksiin perustuen. Yhteistyö mahdollistaa pääsyn uuteen tietoon, osaamiseen ja verkostoihin. Sen avulla voidaan vahvistaa sekä Suomen että EU:n kilpailukykyä voimistamalla tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatua.

Suomi katsoo, että Euroopassa tulee jatkaa ponnisteluja, jotta voitaisiin saavuttaa EU-tason kolmen prosentin tavoite t&k-menojen osuudelle bkt:sta. Investointeja ja kannusteita tutkimukseen ja innovointiin tarvitaan niin EU:n kuin kansallisella tasolla. Näiden investointien laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta tulee myös parantaa.

Euroopan tutkimusalueen kehittymisen kannalta on tärkeää, että kaikki jäsenmaat investoivat myös eurooppalaisena yhteistyönä tehtäviin tutkimus- ja innovaatiotoimiin. Muun muassa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksilla voidaan tehostaa tutkimus- ja innovointiresurssien käyttöä. Samoin Suomi pitää hyvänä, että heikomman t&k-intensiteetin maita kannustetaan lisäämään t&k-panostuksiaan, jotta maiden välisiä eroja voidaan kuroa umpeen.

Suomi kannattaa eurooppalaisen tutkimusalueen hallintorakenteen kehittämistä. Suomi pitää tärkeänä, että eri toimijoiden roolit ovat selkeät ja tarkoituksenmukaiset ja että hallintorakenne mahdollistaa riittävän koordinaation ja lisää toiminnan vaikuttavuutta. Eurooppalaisen tutkimusalueen edistymistä on tärkeä seurata, mutta samalla tulee huolehtia siitä, että seurantajärjestelmä on toimiva ja mahdollisimman kevyt.

Pääasiallinen sisältö

Taustaa

Eurooppalainen tutkimusalue (ERA) käynnistettiin vuonna 2000 parantamaan Euroopan tutkimus- ja innovointijärjestelmien koordinaointia sekä EU:n ja sen jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Tavoitteena oli edistää tutkijoiden, tieteellisen tiedon ja teknologian vapaata liikkuvuutta Euroopassa painottaen rajat ylittävän yhteistyön edistämistä sekä tutkimus- ja innovaatiostrategioiden ja –ohjelmien koordinaointia.

Vuonna 2009 tavoite eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamisesta sisällytettiin EU:n perussopimukseen (SEUT artikla 179).

Euroopan unionin neuvosto kehotti päätelmissään vuonna 2018 uudistamaan eurooppalaista tutkimusaluetta ja pyysi komissiota antamaan tästä tiedonannon vuonna 2020. EU-maat antoivat joulukuussa 2019 lausuntonsa eurooppalaisen tutkimusalueen tulevaisuudesta eurooppalaisen tutkimusalueen ja innovoinnin komiteassa (ERAC).

Komission tiedonanto

Komissio antoi syyskuussa 2020 tiedonannon eurooppalaisesta tutkimusalueesta (Uusi eurooppalainen tutkimusalue tutkimusta ja innovointia varten).

Komission mukaan eurooppalaisen tutkimusalueen avulla on saatu paljon aikaan vuodesta 2000 lähtien. Esimerkkeinä mainitaan tutkimusinfrastruktuuriyhteistyö, yhteiset tutkimusohjelmat sekä tutkijoiden liikkuvuuden ja avoimen tieteen edistäminen. Toisaalta EU-maiden t&k-intensiteetti ei ole kehittynyt toivotulla tavalla. Vuonna 2018 t&k-menojen osuus bruttokansantuotteesta oli 2,18 % eli vuonna 2002 asetetusta 3%:n

tavoitteesta oltiin edelleen jäljessä. Julkiset investoinnit ovat pysyneet samalla tasolla suhteessa bkt:hen ja yksityiset investoinnit ovat pienemmällä tasolla kuin keskeisillä kilpailijoilla. Jäsenmaiden välillä on edelleen merkittäviä eroja tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa. Tutkimustulosten hyödyntämisessä ja levittämisessä sekä sukupuolten tasa-arvossa on edelleen parantamisen varaa.

Euroopalla on lisäksi merkittäviä yhteiskuntaan, ympäristöön ja talouteen liittyviä haasteita (ml. koronakriisi sekä vihreä ja digitaalinen siirtymä), joihin haetaan ratkaisuja tutkimus- ja innovaatiotoiminnan avulla.

Eurooppalaisen tutkimusalueen perustana on huippuosaamisen periaate sekä kansallisen ja EU:n tason tutkimus- ja innovaatiopolitiikan yhdistäminen.

Kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen on uuden eurooppalaisen tutkimusalueen ytimessä, jotta yhteiskunnallista vaikutusta voidaan lisätä ja kasvattaa luottamusta tiedettä kohtaan.

Kansainvälisessä yhteistyössä otetaan huomioon EU:n ulkosuhteiden painopisteet ja kestävä kehityksen tavoitteet. Yhteistyö perustuu monenvälisyyteen, vastavuoroisuuteen, tarkoituksenmukaiseen avoimuuteen ja strategiseen riippumattomuuteen. Horisontti-ohjelmaan assosioituneet maat ovat kiinteä osa eurooppalaista tutkimusaluetta, minkä lisäksi vahvistetaan yhteyksiä EU:n naapurimaihin. Kolmansien maiden osallistumismahdollisuuksia Horisontti Eurooppa – ohjelmaan laajennetaan.

Komissio on määritellyt tiedonannossa tutkimusalueelle neljä strategista tavoitetta.

1. Asetetaan etusijalle tutkimukseen ja innovointiin tehtävät investoinnit ja uudistukset.

Vauhditetaan vihreää ja digitaalista siirtymää sekä lisätään kilpailukykyä ja elpymistä. Tämä edellyttää entistä parempaa analyysia ja näyttöä, ja siinä yksinkertaistetaan ja helpotetaan kansallisten ja eurooppalaisten t&i-järjestelmien vuorovaikutusta. Eurooppalaisella tutkimusalueella kaikkien investointien kulmakivenä on edelleen huippuosaamisen periaate. Se tarkoittaa, että rahoitusta saavat parhaat tutkijat ja parhaat ideat.

Vuonna 2002 asetettu 3%:n tavoite EU:n tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoista BKT:stä vahvistetaan uudelleen. Lisäksi EU-maita kannustetaan yhteistyöhön ja yhteisiin toimintalinjauksiin, jotta vuoteen 2030 mennessä 5 % kansallisesta julkisesta (nykytaso 1%) tutkimus- ja innovaatorahoituksesta osoitettaisiin yhteisiin tutkimus- ja kehitysohjelmiin ja eurooppalaisiin kumppanuuksiin. Komissio myös ehdottaa jäsenmaita nostamaan julkiset t&k-investointien bkt-osuus nykyisestä 0,81 %:stä 1,25 %:iin. Komissio lisäksi kannustaa lisäksi jäsenmaita kohdistamaan elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta t&i-toimintaan.

2. Tutkimusosaamisen käyttömahdollisuuksien parantaminen

Koko EU:ssa lisätään t&i-osaamista ja vahvistetaan hyvien käytäntöjen levittämistä. Heikompia jäsenmaita kannustetaan ja tuetaan t&i-järjestelmiensä parantamisessa mm. Horisontti Eurooppa -ohjelman ja koheesipolitiikan avulla.

Komissio ehdottaa, että jäsenvaltiot, joiden t&k-investoinnit suhteessa BKT:hen jäävät alle EU:n keskiarvon, lisäävät t&k-investointejaan 50 %:lla seuraavien viiden vuoden aikana.

3. Tutkimuksen ja innovoinnin tulosten siirtäminen talouteen

T&I-politiikoilla olisi pyrittävä lisäämään Euroopan talouksien ja yhteiskuntien sietokykyä ja kilpailukykyä. Varmistetaan Euroopan asema globaalissa teknologiakilpailussa, parannetaan yritysten t&i-ympäristöä ja uusien teknologioiden käyttöönottoa sekä edistetään tutkimustulosten hyödyntämistä taloudessa ja yhteiskunnassa.

Toimilla tuetaan myös EU:n teollisuusstrategian toimeenpanoa yhteisten teknologian etenemissuunnitelmien avulla. Komissio uudistaa yhdessä jäsenmaiden kanssa suosituksen IPR:n hallinnoinnista ja osaamisen siirrosta sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tätä koskevat käytännösäännöt.

4. Eurooppalaisen tutkimusalueen syventäminen

Tehostetaan tutkijoiden, tiedon, osaamisen ja teknologian vapaata liikkuvuutta lisäämällä EU-maiden yhteistyötä ja eri sidosryhmien osallistumista. Lisäksi vahvistetaan tutkimuksen ja korkeakoulutuksen yhteyksiä sekä sukupuolten tasa-arvoa.

Komissio aikoo ottaa vuoden 2024 loppuun mennessä yhteistyössä jäsenmaiden ja tutkimusorganisaatioiden kanssa käyttöön tutkijanurien tukemiseksi: i) tutkijoiden osaamiskehityksen, ii) yritysten ja yliopistojen välistä vaihtoa tukeva liikkuvuusjärjestelmän, iii) kohdennettua koulutusta Horisontti Eurooppa -ohjelman puitteissa ja iv) keskitetty palvelupiste.

Avoimen tieteen pilvipalvelun rakentamista jatketaan, tieteellisten julkaisujen avointa saatavuutta parannetaan käynnistämällä eurooppalainen julkaisualusta sekä kehittämällä tutkimuksen arviointijärjestelmiä.

Tutkimusinfrastruktuurien osalta jatketaan Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumien toiminnan sekä teknologiainfrastruktuurien hallintorakenteen kehittämistä.

Komissio ehdottaa, että jäsenvaltiot vahvistavat sitoumustaan yhteisiin toimintalinjoihin ja periaatteisiin hyväksymällä Euroopan tutkimus- ja innovaatio sopimuksen (European Research and Innovation Pact). Sopimuksella on määrä tehostaa hallintoprosessia ja lisätä sen vaikutusta käymällä jäsenvaltioiden kanssa säännöllistä poliittista vuoropuhelua painopisteistä, täytäntöönpanostrategioista ja asetettujen tavoitteiden seurannasta.

Eurooppalaisen tutkimusalueen ja innovoinnin komitea antaisi edelleen strategista neuvontaa painopisteiden asettamisesta, seurannasta ja arvioinnista, jotta uuden eurooppalaisen tutkimusalueen visio voidaan toteuttaa.

Komissio ehdottaa, että sen johtamassa eurooppalaisen tutkimusalueen muutosfoorumissa käytäisiin keskusteluja uuden tutkimusalueen neljästä painopisteestä.

Tarkoituksena on tarkentaa prosessia yhteistyössä jäsenmaiden kanssa sekä käsitellä t&i-toimintaa kansallisissa elpymissuunnitelmissa, koheesiorahastoissa, teollisuusstrategiassa sekä sääntelyyn liittyvistä aloitteista. Foorumissa on myös tarkoitus käsitellä muita tutkimuksen ja innovoinnin toimintalinjausten täytäntöönpanoon liittyviä kysymyksiä kansallisella ja alueellisella tasolla.

Neuvoston päätelmät eurooppalaisen tutkimusalueen tulevaisuudesta

Neuvoston päätelmissä todetaan eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) poliittinen konteksti ja määritellään sen uudet tavoitteet ja toiminnan painopisteet sekä sovitaan seuraavista askelista.

Poliittisen taustan osalta päätelmissä korostetaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan (t&i) merkitystä kestäväen kasvun ja kansalaisten hyvinvoinnin kannalta. Tätä kehitystä tukevat myös komission painopisteet kaudelle 2019-2024 (ml. uusi teollisuusstrategia, globaaliterveys, vihreän kehityksen ohjelma, vahva globaalitoimija, digitaalinen valmius). T&i-yhteistyötä ja kansallisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehitystä on tärkeä tukea eurooppalaisen tutkimusalueen sekä EU:n tutkimuksen ja innovaatioiden Horisontti-ohjelman ja muiden keskeisten EU-ohjelmien avulla.

Päätelmissä määritellään uusi eurooppalainen tutkimusalue seuraavasti: Laatuun ja vaikuttavuuteen painottuva tutkija- ja innovaatiokeskeinen alue, jossa tuetaan tutkijoita, innovaatiotoimijoita sekä tietoa ja teknologiaa ja niiden vapaata liikkuvuutta.

Tavoitteissa painotetaan kaikkien toimijoiden osallistumista, t&i-toiminnan kokonaisuutta ja sen vaikuttavuutta, kansainvälisen ja eurooppalaisen yhteistyön merkitystä sekä jäsenmaiden t&i-toiminnan erojen kaventamista. Keskeistä on kansallisten t&i-järjestelmien laadun ja yhteistyön vahvistaminen sekä t&i-politiikan yhteyksien vahvistaminen muiden politiikkasektorien ja erityisesti teollisuus- ja korkeakoulusektorien kanssa. T&k-investointien 3 prosentin tavoite vahvistetaan uudelleen ja jäsenmaita kannustetaan asettamaan tästä kansalliset tavoitteet.

Neuvosto toteaa, että komissio on ehdottanut, että julkisen sektorin panostusten tavoitteeksi tulisi asettaa 1,25% bkt:sta sisältäen sekä suoran tuen että verokannustimet. Lisäksi todetaan, että komissio on ehdottanut, että 5% kansallisista julkisista t&k-panostuksista kohdennettaisiin yhteisiin eurooppalaisiin kumppanuuksiin ja että alhaisen t&-intensiteetin maiden tulisi lisätä panostuksiaan 50 %:lla.

Päätelmissä painotetaan, että ERA:n toimeenpanon tulee perustua vapaaehtoisuuteen, mutta tavoitteena on mahdollisimman laaja osallistuminen. Toiminta käynnistetään vuonna 2021 pilottitoimien avulla. Komission, jäsenmaiden ja eri sidosryhmien tulisi osallistua toimien toimeenpanoon.

ERA:n toiminnan prioriteetit on koottu neljään kokonaisuuteen: ERA:n syventäminen, toimien suuntaaminen, osallistuminen sekä osallisuus.

ERAn syventämisessä toimet koskevat tutkijanuria, synergioita muiden rahoitusinstrumenttien kanssa, tutkimuksen vapautta, yhteyksiä korkeakoulutukseen sekä avointa tutkimusta, datan saatavuutta ja tutkimusinfrastruktuureja.

ERA:n toimien suuntaamisessa on tavoitteena tukea t&i-toimien suunnittelua, priorisointia ja toimeenpanoa, jotta niiden avulla voidaan edistää keskeisiä tavoitteita

kuten kestävästä kehityksestä sekä vihreää siirtymää ja digitalisaatiota. Toimet koskevat resilienssiä, digitaalista muutosta, t&i-kumppanuuksia, tiedon ja osaamisen siirtoa, Eurekan t&i-yhteistyötä sekä kansainvälistä t&i-yhteistyötä.

ERA:n osallistumisessa on tavoitteena lisätä ERA:n näkyvyyttä ja tunnettua. Toimet koskevat kansalaistiedettä ja tiedeviestintää.

ERA:n osallisuudessa on tavoitteena edistää kaikkien toimijoiden mahdollisuutta osallistua t&i-toimintaan, jotta voidaan hyödyntää eri puolilla Eurooppaa olevaa osaamista ja vähentää alueiden välisiä eroja t&i-toiminnan laadussa ja panostuksissa. Toimet koskevat sukupuolten tasa-arvoa, aivokiertoa, tutkimushallinnon osaamista ja COST-instrumentin t&i-verkostoitumista.

Komissiota ja jäsenmaita pyydetään laatimaan vuonna 2021 ERA poliittinen toimintasuunnitelma sekä ERA:n hallintomalli. Hallintomallin valmistelussa tulee huomioida osallisuus, vaikuttavuus, koherenssi, tehokkuus, näyttöön perustuvaa lähestymistapa sekä relevanssi.

Jatkossa ERA:n edistymisestä on tarkoitus keskustella säännöllisesti muun muassa joka toinen vuosi järjestettävissä ministeritason ERA-konferensseissa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston päätelmät on hyväksytty kirjallisella menettelyllä 1.12.2020.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-20 tutkimus- ja innovaatiojoasto, kirjallinen menettely (27.11.-2.12.2020)

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ei lainsäädännöllisiä vaikutuksia.

Taloudelliset vaikutukset

Komission tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Tiedonannossa esitetään jatkettavaksi EU-tason 3%:n tavoitetta t&k-menoille, jonka avulla pyritään kannustamaan jäsenmaita investoimaan t&k-toimintaan niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Suomessa on asetettu tavoitteeksi nostaa t&k-menojen osuus nykyisestä 2,8 prosentin bruttokansantuoteosuudesta 4 prosenttiin 2030 mennessä. Komission ehdottama tavoite 1,25% bkt:stä julkiselle panostukselle vaatisi merkittävää lisäpanostusta myös Suomessa, sillä tällä hetkellä julkisten panosten osuus on noin 0,8%.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

11400/20 (Komission tiedonanto – Uusi eurooppalainen tutkimusalue tutkimusta ja innovointia varten)
13567/20 (Neuvoston päätelmät eurooppalaisesta tutkimusalueesta)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Saara Vihko OKM, saara.vihko@minedu.fi, puh. 0295330005
Petteri Kauppinen OKM, petteri.kauppinen@minedu.fi, puh. 0295330147
Timo Haapalehto TEM, timo.haapalehto@tem.fi, puh. 0295047218

EUTORI-tunnus

EU/2020/1472

Liitteet**Viite**

Asiasanat Hoitaa	ERA, eurooppalainen tutkimusalue, tutkimus- ja kehittämistoiminta TEM
Tiedoksi	EUE, MMM, OKM, PE, PLM, STM, UM, VM, VNK, VTV, YM
